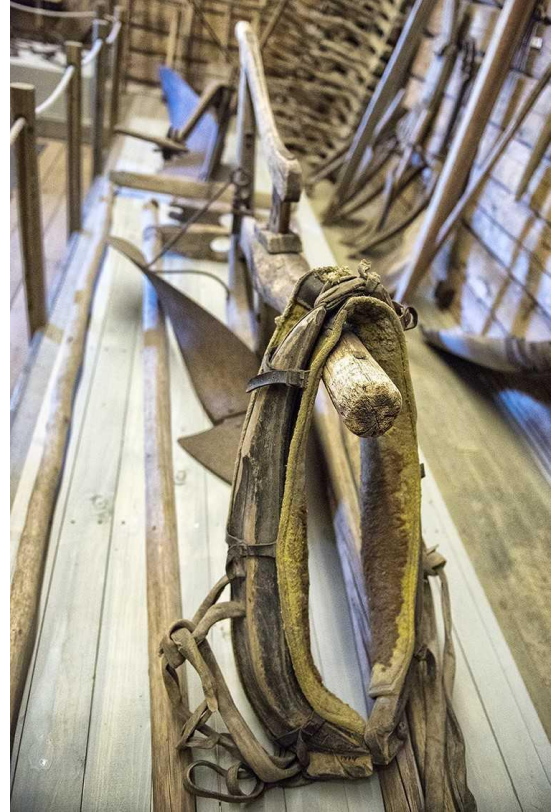

MAATALOUDEN KEHITYS

TOIMEENTULO PELLOSTA

Suurin osa oulaistelaisista sai pääasiallisen toimeentulonsa maataloudesta vielä 1900-luvulle tultaessa. Ohra ja ruis olivat perinteisesti tärkeitä viljelykasveja Oulaisissa. Kauran viljely yleistyi Pyhäjokialueella vasta 1840-luvulla. Sen sijaan vehnän viljely oli lähinnä satunnaisilmiö. Viljan ohella viljeltiin perunaa, sillä se oli tärkeä ruokakasvi. Juurikasveista yleisin oli nauris. Vuodentulo oli riippuvainen sääolosuhteista, ja suurimpana uhkana oli halla, joka turmeli usein lupaavatkin satonäkymät.

Tavallisimmat viljelymuodot Oulaisissa 1800-luvulla ja 1900-luvun alussa olivat kaksi- ja kolmivuoroviljely. Kaksivuoroviljelyssä puolet pellostä oli kesantona ja puolet viljelyksessä. Viljelty ala oli joka toinen vuosi rukiilla ja joka toinen ohralla. Viljelyjärjestys oli siis kesanto – ruis – kesanto – ohra. Kesannointi oli seurausta karusta maaperästä sekä heikosta maanmuokkauksesta ja lannoituksesta. Kolmivuoroviljelyssä puolestaan 1/3 pellostä oli kesannolla, 1/3 rukiilla ja 1/3 ohralla. Kolmivuoroviljely yleistyi Pyhäjokialueella jo 1700-luvun lopulla ja se oli suosituin viljelysmenetelmä Oulaisissa. Kolmivuoroviljelyn käyttöön ottaminen merkitsi viljelyn tehostumista, koska kesannolla oleva peltoala pieneni.

KARJANHOITO YLEISTYY

1860-luvun nälkävuosien jälkeen maassamme ryhdyttiin kiinnittämään enemmän huomiota karjanhoidon kehittämiseen. Myös Oulaisissa karjatalous alkoi vallata enemmän sijaa maataloudessa ja 1870-luvulla se oli jo yksi alueen pääelinkeinoista, ennen sen esiintyessä vain sivuelinkeinona. Lypsykarjan ohella kasvatettiin paljon lampaita ja hevosia. Hevonen oli tärkeä apu maatalouden ohella myös nopeasti lisääntyneissä metsätöissä. Sika- ja siipikarjatalous

sen sijaan olivat vielä pienimuotoisia.

Muutos kohti karjatalousvaltaisuutta johti siihen, että kaksi- ja kolmivuoroviljely saivat väistyä 1900-luvun alussa heinän viljelyn yleistymisen myötä. Tällöin heinä ja vilja vuorottelivat samassa peltolohkossa säännöttömässä järjestyksessä. Oulaisissa heinän viljely yleistyi 1910-luvulla, mitä ennen karjanomistajien rehuntuotanto oli pääosin luonnonniittyjen varassa.

HIDASTA KONEELLISTUMISTA

Oulaisten maatalous oli vielä 1800-luvun lopulla varsin vähän koneellistettua. Saha, risukarhi, kuokka ja lapio olivat vielä yleisesti käytössä ja korjuutyö tehtiin viikatteella tai sirpillä, puinti riieissä varstoilla. Oulun läänin talousseura pyrkiikin valistustyössään uusien maataloustyökalujen ja -koneiden tunnetuksi tekemiseen. Ensimmäiset niittokoneet ilmestyivät Oulaisten kyläkuvaan 1890-luvulla, mutta siipi- eli kääntöaurat yleistyivät hitaasti ja tulivat laajempaan käyttöön vasta 1900-luvun alun vuosikymmeninä. Yleisesti ottaen koneellistuminen oli vähäistä ennen I maailmansotaa, vaikkakin kaiken kaikkiaan Oulainen oli varsin edistyksellinen pitäjä Pyhäjokialueella maatalouskoneiden lukumääriä vertailtaessa.

Maatalouden koneellistaminen alkoi suu-remmiltä tiloilta. Koska koneet olivat kalliita eikä niiden hankkimista voitu ajatella jokaiselle tilalle erikseen, vuosisadan alussa ryhdyttiin perustamaan koneosuuskuntia ja -yhtymiä. Oulaisissa ensimmäinen koneyhtymä perustettiin vuoden 1903 paikkeilla, jolloin yhdeksän taloa osti yhteisesti käyttöönsä puimakoneen lokomobiileineen.

OULAISTEN MAAMIESKOULU JA MEIJERITOIMINTA

Vuonna 1911 Ylivieskan Suvannon tilalla sijainnut maamieskoulu siirrettiin Oulaisiin Ylivieskassa ilmenneiden tilaongelmien seurauksena. Koulutilat vuokrattiin Suomen Sysiliike Oy:n omistamasta Väinölän kartanosta, jossa koulutyöt aloitettiin 1.11.1911. Koulun johtajana toimi koko sen toimiajan agronomi K. A. Söderman. Suurin osa koulun oppilaista tuli Oulun läänin eteläosan kunnista ja maatalousammattia harjoittavista perheistä. Koulu oli yksivuotinen ja oppiainevalikoima mittava ja monipuolinen. Lisäksi opinto-ohjelmaan kuuluivat sekä Oulaisissa suoritettut pienet opintoretket että kesäisin järjestetty laajempi retki Etelä-Pohjanmaalle. Halukkaille pyrittiin järjestämään myös harjoittelupaikka kesäksi.

Maamieskoulun toiminta tyrehtyi keväällä 1918, kun suuri osa oppilaista lähti kansalaissodan taistelulentille. Samalla Väinölä vaihtoi omistajaa ja koulu menetti opetustilansa. Koska pitäjästä ei löytynyt koululle muita soveltuvia tiloja, koulu lakkautettiin muutamaksi vuodeksi ja siirrettiin tämän jälkeen Oulujoelle 1921.

Lisääntynyt karjatalous käynnisti myös meijeritoiminnan Oulun läänin alueella 1860-luvulla. Oulaisissa meijeritoiminnan uranuurtajaksi nousi kauppias Abram Koskinen, joka sai kimmokkeen meijerin perustamiseen vuonna 1886. Meijeritoiminta lähti käyntiin kuitenkin varsin kivuliaasti. Tästä huolimatta kilpailevia meijereitä nousi pian eri puolille paikkakuntaa.

1890-luvulla meijeritoiminta alkoi keskittyä suuremmiksi yksiköiksi, ns. osakemeijereiksi. Oulaisten Meijeri Osakeyhtiön perustava kokous pidettiin 15.11.1893 Abram Koskisen kotona ja uusi meijerirakennus nousi joen etelärannalle rautatiesillan ja maantiesillan väliselle alueelle. Karja- ja meijeritalouden merkityksen kasvu maassamme heijastui selvästi muun muassa voinin vientiin, mitä vietiin pääasiassa ulkomaille ja erityisesti Englantiin. Oulaisissa varsinkin Abram Koskinen harjoitti laajaa voinin välityskauppaa aina jokilaakson ala- ja yläjuoksua myöten. Kaiken kaikkiaan Oulaisten meijeritoiminta oli kuitenkin varsin pienimuotoista ja tuotantoluvuiltaan vaatimatonta.

